

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 811.112.2'42

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/94-1-37>**Олена БЕЛОЗЬОРОВА,***orcid.org/0000-0002-6668-5685*

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(Харків, Україна) *belozeroval@karazin.ua***СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВЕРБАЛЬНОГО ТАБУ KREBS
В СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДИСКУРСІ**

Стаття порушує питання релевантності вербального табу KREBS для німецькомовної лінгвостільноти сьогодні. У когнітивно-дискурсивній дослідницькій парадигмі вербальне табу позиціонується як лінгвокультурний концепт, експліцитна вербалізація якого в дискурсі є *per se* небажаною. Прагмалінгвістичний аналіз фрагментів сучасного німецькомовного дискурсу, що ілюструють інтерв'ю з пацієнтами з онкологічними захворюваннями в анамнезі, членами їхніх родин, лікарями, науковцями, експертами з відповідної проблематики, засвідчив високу комунікативну значущість вербального табу KREBS для різних типів дискурсу. В статті окреслено прагмалінгвістичні особливості реалізації основних комунікативних сценаріїв дотримання (*Einhalten des Tabus*), порушення (*Tabubruch*) та подолання (*Tabubewältigung*) вербального табу KREBS в сучасному німецькомовному дискурсі. Встановлено, що цей концепт актуалізується дискурсивними стратегіями замовчування, детабуїзації, евфемізації та стигматизації. Для кожної стратегії визначено типи мовленнєвих актів, конструювання яких реалізує вказані стратегії. Реалізація стратегії замовчування здійснюється шляхом конструювання реактивних та ініціальних імпліцитних мовленнєвих актів з нульовою або еліптичною/апосіопезисною експліцитною пропозицією. Стратегія детабуїзації передбачає конструювання експліцитних мовленнєвих актів різних іллокутивних типів, що обумовлюється ситуативною інтенцією мовця. Поліімплікативні імпліцитні мовленнєві акти, які передбачають спільне конструювання мовцем та адресатом на ґрунті експліцитної пропозиції щонайменше двох імпліцитних пропозицій (основної I-Implikatur та афективної E-Implikatur), завдяки варіативності мовного репертуару уможливають реалізацію стратегії евфемізації. Реалізація стратегії стигматизації відбувається шляхом конструювання імпліцитних мовленнєвих актів, імпліцитна пропозиція котрих сполучується із іллокуцією звинувачення, осуду, накладання провини або провокацією бажаної реакції в адресата (виправдовування). Детально описано, якими мотивами детермінований вибір мовцем тієї чи іншої стратегії. Окреслено, які стратегії притаманні різним типам колективного та міжособистісного дискурсу.

Ключові слова: вербальне табу KREBS, дискурсивна стратегія, евфемізація, мовленнєвий акт, стигматизація, сучасний німецькомовний дискурс.

Olena BYELOZYOROVA,*orcid.org/0000-0002-6668-5685*

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Professional Purposes

V. N. Karazin Kharkiv National University
(Kharkiv, Ukraine) *belozeroval@karazin.ua***VERBAL TABOO KREBS AND ITS STRATEGIC POTENTIAL
IN MODERN GERMAN DISCOURSE**

The article addresses the issue of the relevance of the verbal taboo KREBS for today's German-speaking linguistic community. Within the cognitive-discursive research paradigm, the verbal taboo is positioned as a linguistic-cultural concept, the explicit verbalization of which in discourse is *per se* undesirable. A pragmatic-linguistic analysis of fragments of modern German discourse, illustrating interviews with patients with a history of oncological diseases, their family members, doctors, scientists, and experts in the respective field, revealed a high communicative significance of the verbal taboo KREBS for different types of discourse. The article focuses on pragmatic-linguistic features of implementing the main communicative scenarios of observing (*Einhalten des Tabus*), violating (*Tabubruch*), and overcoming (*Tabubewältigung*) the verbal taboo KREBS in modern German discourse. The study reveals that this concept is activated through discourse strategies of silence, detabooization, euphemization, and stigmatization. For each strategy,

the types of speech acts are defined, the construction of which implements the specified strategies. The implementation of the strategy of silence is carried out through the construction of reactive and initial implicit speech acts with a null or elliptical/aposiopetic explicit proposition. The strategy of detabuization involves constructing explicit speech acts of various illocutionary types, determined by the situational intention of the speaker. Polyimplicative implicit speech acts, which involve joint construction by the speaker and the addressee on the basis of an explicit proposition of at least two implicit propositions (the primary I-Implicature and the affective E-Implicature), allow the implementation of the strategy of euphemization due to the variability of the linguistic repertoire. The implementation of the stigmatization strategy occurs through the construction of implicit speech acts, whose implicit proposition is combined with the illocution of accusation, condemnation, assigning blame, or provoking the desired reaction in the addressee (justification). The article describes in detail what motives determine the speaker's choice of a particular strategy. It outlines which strategies are characteristic of different types of collective and interpersonal discourse.

Key words: verbal taboo KREBS, discursive strategy, euphemization, speech act, stigmatization, modern German discourse.

Постановка проблеми. Попри деклароване усвідомлене гомогенне прогресивне ставлення та загальну поінформованість німецькомовного суспільства щодо специфіки онкологічних захворювань (Leitlinienprogramm-Onkologie, 2025), сучасний німецькомовний дискурс засвідчує високу комунікативну релевантність вербального табу KREBS для німецькомовної спільноти. Онкологічні захворювання овіяні містичною аурую, викликають негативні емоції, страх, діагнози супроводжуються міфами, стереотипами та кліше та звучать для декого як вирок, кара за гріхи, створюючи комунікативні бар'єри, провокуючи стигматизацію, маргіналізацію та *victim-blaming* (Goerling, Schlag, 2010; Hitzer, 2020). В дискурсивній площині актуальне для німецькомовної лінгвокультури вербальне табу KREBS уможливорює три основних сценарії комунікації:

- дотримання табу, тобто уникання спілкування на цю тему (*Einhalten des Tabus*) або замовчування (*Verschweigen*);
- свідоме порушення табу (*Tabubruch*);
- подолання табу (*Tabubewältigung*).

Поряд із міркуваннями етики, ввічливості, політкоректності, емпатії, доречності, страху тощо вибір сценарію обумовлений, поміж іншим, типом дискурсу – колективний (фаховий медичний, науковий, медіальний, суспільно-політичний) чи міжособистісний, інституційний (професійний) чи повсякденний.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковій розвідці стосовно феномену табу притаманна мультивекторність. Завдяки його «багатшаровості та нечіткості» табу «зробило успішну кар'єру» (Schröder, 2005: 287) як об'єкт вивчення різних дисциплін – від філософії та релігієзнавства (де табу наділялося магічним характером, сакральністю та ототожнювалося з культовою заборонаю), етнології та культурології (де воно слугувало лакмусовим папірцем в дихотомії «свій» – «інший» (Frietsch, 2008: 11)), до соціології (Kuck, Kanz, 2025), психоаналізу (Freud, 1991), мистецтвознавства, літературознавства, лінгвіс-

тики тощо (Eggert, 2002: 15–18). Мовознавчі візії визначають табу як «комунікативні максими», «суспільні конвенції», яким властиві динамічність, інструментальність (соціальний та політичний контроль), раціональність, природність та культурна обумовленість (Schröder, 1997), розмежовуючи невербальні та вербальні табу (Schröder, 2003: 309; Crombach, 2001: 71–76).

Невербальні табу (*Tattabus, nonverbale Tabus*) є негативними конвенціями щодо виконання певних дій і належать до так званого «соціального кодексу суспільства» (Schröder, 2002: 169).

Вербальні табу (*verbale Tabus, Sprachtabus*) передбачають наявність «зон мовчання/замовчування/маскування» лінгвоспільноти, вмотивованих страхом, делікатністю, пристойністю, міркуваннями етикету чи ідеології (*political correctness*) (Schröder 1997, 2002: 170; Pedraza, 2018). Ці табу є «зворотнім боком публічної комунікації»: там, де існують табу, має місце не лише мовчання, а й витіснення, маніпуляція або мовленнєвий вплив (*Sprachlenkung*) (Schröder, 1997: 93). Таким чином, вербальні табу постають лінгвокультурними концептами, експліцитна вербалізація яких є потенційно небажаною.

З огляду на активне становлення інформаційного/медійного суспільства як історичної фази еволюційного розвитку цивілізації, природним є питання, чи зберігають вербальні табу свою релевантність для сучасного німецькомовного дискурсу, враховуючи той факт, що після 1968 року невід'ємною складовою німецькомовного публічного дискурсу стали саме порушення та зняття табу. (Schröder, 1997: 100). Зважаючи на валідність поставленого запитання та відсутність однозначної відповіді в науковій літературі, подана стаття фокусується на аналізі окремо взятого вербального табу, маючи своїм завданням висвітлити специфіку актуалізації вербального табу KREBS у сучасному німецькомовному дискурсі.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні прагмалінгвістичних властивостей

реалізації основних комунікативних сценаріїв актуалізації вербального табу KREBS в сучасному німецькомовному дискурсі. Об'єктом дослідження є дискурсивні стратегії, за допомогою яких відбувається актуалізація вербального табу KREBS в сучасному німецькомовному дискурсі. Предметом вивчення є експліцитні та імпліцитні мовленнєві акти, які реалізують указані стратегії. Матеріал дослідження представлений відеозаписами та транскриптами сучасних німецькомовних інтерв'ю з онкопацієнтами, їхніми родичами та експертами з лікування та супроводу людей з онкологічними діагнозами, які є у відкритому доступі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз матеріалу дослідження на ґрунті когнітивно-дискурсивного підходу дозволяє виокремити основні дискурсивні стратегії актуалізації вербального табу KREBS в сучасному німецькомовному дискурсі:

- стратегія замовчування,
- стратегія детабуїзації,
- стратегія евфемізації,
- стратегія стигматизації.

Дискурсивна стратегія замовчування є дієвим інструментом порозуміння в умовах необхідності дотримання табу KREBS, адже «мовчання, подібно до акту мовлення, має семантичну та прагматичну функцію – воно може мати характер питання, відмови, згоди, сорому, застереження, погрози, образи, ввічливості та ін., воно може бути навіть «вбиваючим» (Marek, 2003: 301). Когнітивно-дискурсивна парадигма у цьому випадку уможливує визначення двох провідних типів мовленнєвих актів, які реалізують указану стратегію: імпліцитні мовленнєві акти, які ґрунтуються на нульовій експліцитній пропозиції, та імпліцитні мовленнєві акти еліптичного, апосіопезисного типу, із інтендованим вилученням фрагменту експліцитної пропозиції. Мотиваційний спектр сягає від свідомого чи несвідомого страху перед відкритим діалогом на цю онкологічного захворювання, відчуття сорому, браку відповідних мовленнєвих умінь, небажання ранили адресата до уникнення прямої конфронтації з ситуацією з певних особистих причин тощо. Ці типи мовленнєвих актів реалізуються, першочергово, в повсякденному особистісному дискурсі:

Moderator: Zu welcher Reaktion kam es seitens deiner Kollegen, als du erkrankt bist?...

Katharina Erkelenz: Sprachlosigkeit, große Sprachlosigkeit, was man dann auch an den Rückläufern per E-Mail merkte.

(Interview mit Katharina Erkelenz, 2025)

Досліджені дискурсивні фрагменти виявили домінуючі мотиви дотримання табу в залежності від вікового чинника – мотиви сорому превалює у старшого покоління: «табу маскують та ховають те, що не личить образу суспільства» (Liu, 2006: 481).

Moderator: War es anfänglich für dich schwer über die Krankheit zu sprechen?

Arik Hayut: In meiner Erinnerung war noch die Haltung meiner Mutter. Sie wollte, dass niemand davon weiß. Und da habe ich dieses Schamgefühl gemerkt.

(Interview mit Arik Hayut, 2025)

У спілкуванні з онкопацієнтами переважає реактивне мовчання, коли мовець має широкий мотиваційний спектр – від невпевненості у етичній прийнятності відкритого діалогу та небажання ранили почуття людини з онкодіагнозом до відчуття власної безпорадності:

Moderator: Hast Du erlebt, dass Menschen aus Deinem persönlichen Umfeld sich von Dir entfernt haben, sich distanziert haben?

Thomas Müller: Nein, also Gott sei Dank nicht und auch die Reaktionen von der Umwelt waren dann, na ja, teilweise hilflos auch. Was sage ich jetzt einem Menschen, der mir sagt, du, ich habe Krebs. Es ist schon nicht einfach, damit umzugehen als Gegenüber.

(Interview mit Thomas Müller, 2025)

Уникання прямого спілкування може бути природним і не усвідомлюватися мовцем, якщо йдеться про емоційне потрясіння:

Moderator: Wie hast du diese Tatsache, diese Krebserkrankung, an deinen Mann kommuniziert?

Kinga Mathé: Nachdem das dann klar war, war mein Mann sprachlos. Also er konnte nichts mehr sagen, er hat mich nur angeschaut. (Interview mit Kinga Mathé, 2025)

Водночас матеріал дослідження засвідчує також ситуації ініціального мовчання, коли експліцитна комунікація не реалізується через прагнення саме мовця (онкопацієнта) уникнути потенційно небажаних реакцій:

Moderator: Kannst du verstehen, dass es Menschen gibt, die eine Krebsdiagnose bekommen und nicht darüber sprechen?

Franziska Krause: Ich kann sehr verstehen, dass Menschen sich da schützen wollen und denken „Ich sag es nicht, dann muss ich mich auch nicht mit den Reaktionen konfrontieren“.

(Interview mit Franziska Krause, 2025)

Одним із мотивів замовчування діагнозу є небажання почути на свою адресу звинувачення:

Oft verschweigen Betroffene die Krankheit, weil sie sich den Schuldzuweisungen nicht aussetzen wollen.

(Interview mit Dr. Scheffler, 2025)

Проте, навіть за умови прагнення дотримання табу через мовчання, ефективна комунікація на табуйовану тему є можливою, адже «у ситуації мовчання за умови розвиненого уміння «читати між рядками» багато чого можна сказати або зрозуміти» (Marek, 2003: 303): «Мовчання завжди може і має підлягати інтерпретації» (Eggert, Golec, 1999: 312).

Дискурсивна стратегія детабуїзації ґрунтується на експліцитній вербалізації табуйованого змісту висловлення з різних причин (просвітництво суспільства, інформування адресата, «нормалізації» атмосфери спілкування, впливу на емоційний стан адресата тощо): «Кордони табу постійно змінюються, віддзеркалюючи суспільні тенденції... Детабуїзація легітимується ціннісними концептами самовизначення, різноманіття/інклюзивності та рівноправ'я» (Kuck, Kanz, 2025). Провідні типи дискурсу, в яких спостерігається порушення табу – це фаховий науковий дискурс (зокрема медичний, психотерапевтичний, юридичний, соціологічний, суспільно-політичний), інституціональний (ведення документації) та публічний медіа-дискурс. Цю стратегію реалізують експліцитні мовленнєві акти різних іллокутивних типів, відповідно до інтенції мовця. Наведений нижче фрагмент ілюструє стратегію детабуїзації за допомогою експліцитних мовленнєвих актів із асертивною іллокуцією:

Interviewer: Was hat Sie bewegt, offen mit Ihrer Diagnose umzugehen und darüber zu bloggen? Erlebten Sie Krebs als Tabuthema und ist es das heute noch?

Nicole Kulthau: Als meine Behandlungsblöcke abgeschlossen waren, verspürte ich ein großes Bedürfnis, über meine Erfahrungen zu kommunizieren.

Krebs ist bis heute in unserer Gesellschaft ein Tabuthema. ... Wir treten mutig aus dem Tabu heraus und erzählen in berührender Weise aus unserem Leben mit und nach Krebs.

(Interview mit Nicole Kulthau, 2025)

Відкрита комунікація на тему онкозахворювань порушує весь комплекс відповідних табуйованих тем, пов'язаних із перебігом захворювання та лікуванням (імпотенція, нетримання сечі, стома, безпліддя, ампутації, алопеція, смерть тощо):

Moderator: Was hast du durch die Krebserkrankung verloren und was hast du gewonnen?

Uli Roth: Verloren, habe ich, dass ich keinen Samenerguss mehr habe.

Moderator: Man nennt das auch glaube ich "trockenen Orgasmus".

Uli Roth: Genau, trockenen Orgasmus.

(Interview mit Uli Roth, 2025)

У нижченаведеному дискурсивному фрагменті мовець (Клаудія Ліане Нойманн) реалізує стратегію детабуїзації, реалізуючи експліцитний мовленнєвий акт із асертивною іллокуцією (описання буденності життя онкопацієнта зі стомою), що вмотивоване прагненням сенсифікації суспільства:

Interviewer: Sie sprechen unverblümt über Ihre Erkrankung, auch über unangenehme Begleiterscheinungen. Wie ist das für Sie?

Claudia Liane Neumann: Manche Themen sind anderen unangenehmer als mir selbst. Ich lebe seit vier Jahren mit einem Stoma-Beutel, in dem Stuhl gesammelt wird und den ich regelmäßig wechseln muss. Ich lebe sehr gut damit. Ich kann schwimmen, in die Sauna gehen, ich arbeite Vollzeit. Ich rede offen darüber, weil es der einzige Weg ist, Menschen darüber aufzuklären, wie man mit und nach dem Krebs gut leben kann. (Interview mit Claudia Liane Neumann, 2025)

Наступний дискурсивний фрагмент засвідчує актуальність експліцитної комунікації щодо табу KREBS з метою подолання поширених стереотипів щодо чоловіків:

Für die Entscheidung, ob er seine Prostata entfernen lassen sollte, liess er sich Zeit. ... Ein Teil der Männer leidet nach dem Eingriff unter Impotenz oder Inkontinenz. «Und das passt überhaupt nicht zu unserer Gesellschaft. Niemand spricht über Potenzstörungen oder verminderte Blasenkontrolle. Alles muss funktionieren und Männer wollen überall die Besten sein. Zudem: Nirgendwo wird so viel gelogen wie beim Lohn und beim Sex», findet Marcus. (Interview mit Marcus, 2025)

Дискурсивна стратегія евфемізації реалізується поліімплікативними імпліцитними мовленнєвими актами, у яких – відповідно до термінологічного апарату когнітивної прагмалінгвістики М. Шварц-Фрізель (2015) – мовцем та адресатом на ґрунті експліцитної пропозиції Р конструюються щонайменше дві імпліцитних пропозиції Pplus (I-Implikatur та E-Implikatur):

Interviewerin: Sie kommunizieren sehr offen darüber, dass Ihre Tage gezählt sind.

+> Dass Sie bald sterben werden (I-Implikatur)

+> Ich habe Angst, Ihre Gefühle zu verletzen (E-Implikatur)

Wie reagieren andere Menschen darauf? Michèle Bowley: Viele sind schlicht und einfach irritiert. Andere wundern sich über meine Energie und können das nicht mit der Vorstellung eines baldigen Endes in Einklang bringen.

+> Sie wundern sich über meine Energie angesichts meines nahen Todes

(I-Implikatur)

+> Ich habe Angst, Sie durch meinen offenen Umgang mit dem Thema Tod zu irritieren (E-Implikatur).

(Interview mit Michèle Bowley, 2025)

Дискурсивна стратегія стигматизації реалізується також імпліцитними мовленнєвими актами, імпліцитна пропозиція котрих сполучується із іллокуцією звинувачення, осуду, накладання провini або провокацією певної реакції в адресата, наприклад, виправдовування). Тютюнопаління, алопеція, сильний біль, зовнішній вигляд (звинувачення в симуляції), проміскуїтивна поведінка, певний спосіб життя постають предикторами стигматизації. Ці типи мовленнєвих актів реалізуються, здебільшого, в повсякденному особистісному дискурсі:

Moderator: Jetzt findet ja häufig bei der Diagnose Lungenkrebs eine ziemlich starke Stigmatisierung der Gesellschaft bezüglich der Betroffenen statt.

Susanne Kranz: Na ja ich meine das größte Stigma ist eigentlich das Rauchen. In dem Moment, wo man sagt, man hat Lungenkrebs, dann heißt es: Haben Sie, Sie haben doch sicher geraucht? (+> Sie sind selbst schuld an Ihrer Erkrankung (Pplus))

Das ist ganz reflexartig. Und das finde ich schlimm. Wir haben so viele Lungenkrebspatienten, die nie geraucht haben.

(Interview mit Susanne Kranz, 2025)

Стигматизація пов'язана із стереотипним образом людини з онкологічним діагнозом – алопеція, схуднення, переживання нестерпного болю, страждання, постільний режим, що не завжди відповідає дійсності:

Moderator: Hast du in der Gesamtzeit nur positive Erfahrungen gemacht oder gab es auch negative?

Nadja Will: Habe leider wirklich auch die Erfahrung machen müssen, dass Freunde, die man seit 20 Jahren kennt, einen nicht mehr angekuckt haben. Auch man ja Ohnmachtsgefühle bei anderen auslöst, indem man halt in die Kita kommt und angesprochen

wird und sagt, „Mensch, Nadja. Du hier?“ „Naja, wo soll ich denn sonst sein?“ „Ja, dass du nicht im Bett liegst.“ +> Als Krebspatientin musst du im Bett liegen (Pplus).

(Interview mit Nadja Will, 2025)

Висновки. Проведений аналіз прагмалінгвістичних властивостей реалізації основних комунікативних сценаріїв актуалізації вербального табу KREBS в сучасному німецькомовному дискурсі доводить комунікативну значущість цього феномену та констатує, що концепт KREBS актуалізується дискурсивними стратегіями замовчування, детабуїзації, евфемізації та стигматизації. Стратегію замовчування реалізують реактивні та ініціальні імпліцитні мовленнєві акти, які ґрунтуються на нульовій експліцитній пропозиції, та імпліцитні мовленнєві акти апосіопезисного типу. Стратегія детабуїзації реалізується шляхом конструювання експліцитних мовленнєвих актів різних іллокутивних типів, залежно від ситуативної інтенції мовця. Стратегію евфемізації реалізують поліімплікативні імпліцитні мовленнєві акти, які передбачають спільне конструювання мовцем та адресатом на ґрунті експліцитної пропозиції щонайменше двох імпліцитних пропозицій (основної та афективної). Стратегію стигматизації реалізують імпліцитні мовленнєві акти, імпліцитна пропозиція котрих сполучується із іллокуцією звинувачення, осуду, накладання провini або провокацією бажаної реакції в адресата (виправдовування). Стратегія детабуїзації реалізується переважно в колективному фаховому (медичному), науковому, медіальному або суспільно-політичному та інституційному, натомість, стратегії замовчування, евфемізації та стигматизації властиві, насамперед, повсякденному міжособистісному дискурсу. Зважаючи на варіативність та креативність мовного втілення цих стратегій перспективним убачається поглиблене вивчення прагматичних властивостей мовленнєвих актів, які реалізують стратегії евфемізації та стигматизації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Crombach M. Euphemismus und Tabu. Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades an der geisteswissenschaftlichen Fakultät der Universität Salzburg. Salzburg: Universität Salzburg, Institut für Sprachwissenschaft, 2001. 342 S.
2. Eggert H. Säkulare Tabus und die Probleme ihrer Darstellung. Thesen zur Eröffnung der Diskussion. *Tabu und Tabubruch. Literarische und sprachliche Strategien im 20. Jahrhundert.* / hrsg. v. H.Eggert, J.Golec. Stuttgart/Weimar : J.B. Metzler, 2002. S. 15–24.
3. Eggert H., Golec J. „...wortlos der Sprache mächtig“. Schweigen und Sprechen in der Literatur und sprachlicher Kommunikation. Stuttgart/Weimar : Metzler, 1999. 315 S.
4. Freud S. Totem und Tabu. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuchverlag, 1991. 228 S.
5. Frietsch U. Der Wille zum Tabu als Wille zum Wissen. *Geschlecht als Tabu. Orte, Dynamiken und Funktionen der De/Thematisierung von Geschlecht.* / hrsg. v. U.Frietsch u.a. Bielefeld : transcript, 2008. S. 9–16.
6. Goerling U., Schlag P. M. Patientenorientierte Gesprächsführung in der Onkologie – Möglichkeiten und Grenzen. *DoctorConsult – The Journal. Wissen für Klinik und Praxis.* 2010. Vol. 1, Issue 3. P. 191–194 <https://doi.org/10.1016/j.dcjwkp.2010.09.001>

7. Hitzer B. Krebs fühlen. Eine Emotionsgeschichte des 20. Jahrhunderts. Stuttgart: Klett-Cotta Verlag, 2020, 540 S.
8. Kuck K., Kanz V. Tabus und Tabubrüche als Symptome gesellschaftlicher Verhältnisse. / hrsg. v. K. Kunz, V. Kanz. Wiesbaden : Springer, 2025. 203 S. <https://doi.org/10.1007/978-3-658-43884-5>
9. Leitlinienprogramm Onkologie 2008: Website. URL: <https://www.leitlinienprogramm-onkologie.de/programm/informationen-zum-leitlinienprogramm> (дата звернення 15.12.2025).
10. Liu Y. Tabuforschung in der interkulturellen Kommunikation. Interkulturelle Kommunikation Deutsch-Chinesisch. *Kolloquium zu Ehren von Siegfried Grosse*, Shanghai 25.11. –27.11.2004 : ein Thesenband. Frankfurt (Main), 2006. S. 473-482.
11. Marek G. Schweigen. Handbuch Interkulturelle Germanistik / ein Handbuch / hrsg. v. A. Wierlacher, A. Bogner. Stuttgart/Weimar, 2003. S. 307–315.
12. Pedraza A. P. Linguistic Taboo Revisited. Novel Insights from Cognitive Perspectives. Berlin : De Gruyter, 2018. 332 p.
13. Schröder H. Phänomenologie und interkulturelle Aspekte des Tabus. Ein Essay. *Verbotene Wörter : eine Anthologie* / hrsg. v. T. Sofronieva. München, 2005. S. 287–314.
14. Schröder H. Semiotisch-rhetorische Aspekte von Sprachtabus. *Valamimás : ein Sammelband* / hrsg. v. E. Höfner et al. Frankfurt (Main), 2002. S. 169–187.
15. Schröder H. Tabus, interkulturelle Kommunikation und Fremdsprachenunterricht – Überlegungen zur Relevanz der Tabuforschung für die Fremdsprachendidaktik. *Aspekte interkultureller Kommunikationsfähigkeit : ein Sammelband* / hrsg. v. A. Knapp-Potthoff, M. Liedtke. München, 1997. S. 93–106.
16. Schwarz-Friesel M. Language and emotion. The cognitive linguistic perspective. *Emotion in Language* / ed. by U.M. Lüdtke, Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2015. pp. 157–174.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Teil der Therapie. Rheinisches Grundgesetz. Interview mit Katharina Erkelenz. URL: <https://menschen-mit-krebs.de/1206-rheinisches-grundgesetz/> (дата звернення 15.12.2025).
2. Die Krebsdiagnose als Bereicherung. Interview mit Arik Hayut. URL: <https://menschen-mit-krebs.de/159-die-krebsdiagnose-als-bereicherung/> (дата звернення 15.12.2025).
3. Einer, der aufbaut und nicht aufgebaut werden muss. Interview mit Thomas Müller. URL: <https://menschen-mit-krebs.de/3559-einer-der-aufbaut-und-nicht-aufgebaut-werden-muss/> (дата звернення 15.12.2025).
4. Du kannst den Wind nicht ändern, aber du kannst die Segel anders setzen. Interview mit Kinga Mathé. URL: <https://menschen-mit-krebs.de/3797-du-kannst-den-wind-nicht-andern-aber-die-segel-anders-setzen/> (дата звернення 15.12.2025).
5. Selbstdisziplin als Überlebensstrategie. Interview mit Uli Roth. URL: <https://menschen-mit-krebs.de/233-selbstdisziplin-als-ueberlebensstrategie/> (дата звернення 15.12.2025).
6. Kontrollverlust vs. Lebensdurst. Interview mit Franziska Krause. URL: <https://menschen-mit-krebs.de/168-kontrollverlust-vs-lebensdurst/> (дата звернення 15.12.2025).
7. Du bist doch selbst Schuld. Vorurteile bei Lungenkrebs. Interview mit Dr. Scheffler. URL: <https://daskwort.de/starkestimmen/interviews/du-bist-doch-selbst-schuld-vorurteile-bei-lungenkrebs/> (дата звернення 15.12.2025).
8. Es gibt ein langes Leben nach dem Krebs. Interview mit Claudia Liane Neumann. URL: <https://www.dekade-gegen-krebs.de/de/patientenbeteiligung/aus-patientensicht/es-gibt-ein-langes-leben-nach-dem-krebs/es-gibt-ein-langes-leben-nach-dem-krebs.html?nn=473478> (дата звернення 15.12.2025).
9. Offenheit bringt viele Vorteile. Interview mit Marcus. URL: https://www.krebsliga.ch/ueber-krebs/leben-mit-und-nach-krebs/meine-geschichte-mit-krebs/offenheit-bringt-viele-vorteile?_gl=1*1ju4gan*_up*MQ..*_ga*NjMwNDZNTU2LjE3NjU4MTAzODI.*_ga_7ETTSSGFK4*cZ3NjU4MTAzODIkbzEkZzAkDE3NjU4MTAzODIkajYwJGwJGgw (дата звернення 15.12.2025).
10. Jetzt lebe ich erst recht volle Pulle. Interview mit Michèle Bowley. URL: https://www.krebsliga.ch/ueber-krebs/meine-geschichte-mit-krebs/jetzt-lebe-ich-erst-recht-volle-pulle?_gl=1*57xvjp*_up*MQ..*_ga*NjMwNDZNTU2LjE3NjU4MTAzODI.*_ga_7ETTSSGFK4*cZ3NjU4MTAzODIkbzEkZzAkDE3NjU4MTAzODIkajYwJGwJGgw (дата звернення 15.12.2025).
11. Ich habe vor nichts mehr Angst im Leben. Interview mit Susanne Kranz. URL: <https://menschen-mit-krebs.de/8339-ich-habe-vor-nichts-mehr-angst-im-leben/> (дата звернення 15.12.2025).
12. Ich kämpfe für das Leben und nicht gegen den Krebs. Interview mit Nadja Will. URL: <https://menschen-mit-krebs.de/3483-ich-kaempfe-fuer-das-leben-und-nicht-gegen-den-krebs/> (дата звернення 15.12.2025).
13. „Wer kann besser über die Lebenserfahrung Krebs berichten, als die, die unmittelbar davon betroffen sind?“ Interview mit Nicole Kulthau. URL: https://www.dekade-gegen-krebs.de/de/patientenbeteiligung/aus-patientensicht/_documents/nicole-kulthau.html?nn=473478 (дата звернення 15.12.2025).

REFERENCES

1. Crombach, M. (2001) Euphemismus und Tabu. (Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades). [Euphemism and taboo. (Dissertation for the award of the doctoral degree)] Universität Salzburg, Institut für Sprachwissenschaft, Salzburg. [in German].
2. Eggert, H. (1999) Säkulare Tabus und die Probleme ihrer Darstellung. Thesen zur Eröffnung der Diskussion. [Secular taboos and the problems of their representation. Theses to open the discussion] In: H. Eggert, & J.Golec (Eds.), Tabu und Tabubruch. Literarische und sprachliche Strategien im 20. Jahrhundert. Stuttgart/Weimar: J.B. Metzler, 5–24. [in German].

3. Eggert, H., Golec, J. (1999) „...wortlos der Sprache mächtig“. Schweigen und Sprechen in der Literatur und sprachlicher Kommunikation. [“...wordless, yet powerful in language.“ Silence and speech in literature and linguistic communication]. Stuttgart/Weimar : Metzler. [in German].
4. Freud, S. (1991). Totem und Tabu. [Totem and taboo]. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuchverlag. [in German].
5. Frietsch, U. (2008). Der Wille zum Tabu als Wille zum Wissen. [The will to taboo as the will to know] In U. Frietsch, K. Hanitzsch, J. John, & B. Michaelis (Eds.), *Geschlecht als Tabu. Orte, Dynamiken und Funktionen der De/Thematisierung von Geschlecht*, 9-16. Bielefeld: transcript. [in German].
6. Goerling, U., Schlag, P. M. (2010). Patientenorientierte Gesprächsführung in der Onkologie – Möglichkeiten und Grenzen. [Patient-centered communication in oncology – possibilities and limits]. *DoctorConsult – The Journal. Wissen für Klinik und Praxis*. Vol. 1, Issue 3, 191–194. <https://doi.org/10.1016/j.dcjwkp.2010.09.001> [in German].
7. Hitzer, B. (2020) Krebs fühlen. Eine Emotionsgeschichte des 20. Jahrhunderts. [Feeling Cancer. An Emotional History of the 20th Century]. Stuttgart: Klett-Cotta Verlag. [in German].
8. Kuck, K., Kanz, V. (2025) Tabus und Tabubrüche als Symptome gesellschaftlicher Verhältnisse. [Taboos and taboo violations as symptoms of social conditions]. K. Kunz, V. Kanz (Eds). Wiesbaden: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-658-43884-5> [in German].
9. Leitlinienprogramm Onkologie 2008 [Oncology Guideline Program 2008]: Website. URL: <https://www.leitlinienprogramm-onkologie.de/programm/informationen-zum-leitlinienprogramm> (Last accessed: 15.12.2025).
10. Liu, Y. (2006) Tabuforschung in der interkulturellen Kommunikation. *Interkulturelle Kommunikation Deutsch-Chinesisch. [Taboo research in intercultural communication. Intercultural communication German-Chinese]*. Kolloquium zu Ehren von Siegfried Grosse, Shanghai 25.11. – 27.11.2004: ein Thesenband. Frankfurt (Main), 473–482. [in German].
11. Marek, G. (2003) Schweigen. [Silence] In A. Wierlacher, & A. Bogner (Eds.), *Handbuch Interkulturelle Germanistik*, Stuttgart/Weimar: J. B. Metzler, 302–307. [in German].
12. Pedraza, A. P. (2008) *Linguistic Taboo Revisited. Novel Insights from Cognitive Perspectives*. Berlin : De Gruyter, 2018.
13. Schröder, H. (2005) Phänomenologie und interkulturelle Aspekte des Tabus. Ein Essay. [Phenomenology and Intercultural Aspects of Taboos. An Essay] In: T. Sofronieva (Ed.), *Verbotene Wörter : eine Anthologie*, München, 287–314. [in German].
14. Schröder, H. (2002) Semiotisch-rhetorische Aspekte von Sprachtabus. [Semiotic-rhetorical aspects of language taboos]. In: E. Höfner et al. (Eds), *Valamimás*, Frankfurt (Main), 169–187. [in German].
15. Schröder, H. (1997) Tabus, interkulturelle Kommunikation und Fremdsprachenunterricht – Überlegungen zur Relevanz der Tabuforschung für die Fremdsprachendidaktik. [Taboos, Intercultural Communication, and Foreign Language Teaching – Considerations on the Relevance of Research on Taboos for Foreign Language Didactics.]. In: A. Knapp-Potthoff, M. Liedtke (Eds.), *Aspekte interkultureller Kommunikationsfähigkeit*, München, 93–106. [in German].
16. Schwarz-Friesel, M. (2015). *Language and emotion. The cognitive linguistic perspective*. In U. M. Lüdtke (Ed.), *Emotion in Language*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 157–174.

ILLUSTRATIVE REFERENCES

1. Teil der Therapie. Rheinisches Grundgesetz. Interview mit Katharina Erkelenz. [Part of the therapy. Rhenish Basic Law. Interview with Katharina Erkelenz]. URL: <https://menschen-mit-krebs.de/1206-rheinisches-grundgesetz/> [in German].
2. Die Krebsdiagnose als Bereicherung. Interview mit Arik Hayut. [The Cancer Diagnosis as an Enrichment. Interview with Arik Hayut]. URL: <https://menschen-mit-krebs.de/159-die-krebsdiagnose-als-bereicherung/> [in German].
3. Einer, der aufbaut und nicht aufgebaut werden muss. Interview mit Thomas Müller. [Someone who builds up and doesn't need to be built up. Interview with Thomas Müller.]. URL: <https://menschen-mit-krebs.de/3559-einer-der-aufbaut-und-nicht-aufgebaut-werden-muss/> [in German].
4. Du kannst den Wind nicht ändern, aber du kannst die Segel anders setzen. Interview mit Kinga Mathé. [You can't change the wind, but you can adjust the sails. Interview with Kinga Mathé]. URL: <https://menschen-mit-krebs.de/3797-du-kannst-den-wind-nicht-aendern-aber-die-segel-anders-setzen/> [in German].
5. Selbstdisziplin als Überlebensstrategie. Interview mit Uli Roth. [Self-discipline as a survival strategy. Interview with Uli Roth.]. URL: <https://menschen-mit-krebs.de/233-selbstdisziplin-als-ueberlebensstrategie/> [in German].
6. Kontrollverlust vs. Lebensdurst. Interview mit Franziska Krause. [Loss of control vs. zest for life. Interview with Franziska Krause]. URL: <https://menschen-mit-krebs.de/168-kontrollverlust-vs-lebensdurst/> [in German].
7. Du bist doch selbst Schuld. Vorurteile bei Lungenkrebs. Interview mit Dr. Scheffler. [It's your own fault. Prejudices about lung cancer. Interview with Dr. Scheffler]. URL: <https://daskwort.de/starke-stimmen/interviews/du-bist-doch-selbst-schuld-vorurteile-bei-lungenkrebs> [in German].
8. Es gibt ein langes Leben nach dem Krebs. Interview mit Claudia Liane Neumann. [There is a long life after cancer. Interview with Claudia Liane Neumann]. URL: <https://www.dekade-gegen-krebs.de/de/patientenbeteiligung/aus-patientensicht/es-gibt-ein-langes-leben-nach-dem-krebs/es-gibt-ein-langes-leben-nach-dem-krebs.html?nn=473478> [in German].
9. Offenheit bringt viele Vorteile. Interview mit Marcus. [Openness brings many benefits. Interview with Marcus]. URL: https://www.krebsliga.ch/ueber-krebs/leben-mit-und-nach-krebs/meine-geschichte-mit-krebs/offenheit-bringt-viele-vorteile?_gl=1*1ju4gan*_up*MQ.*_ga*NjMwNDZjNTU2LjE3NjU4MTAzODI.*_ga_7ETTSSGFK4*cZ3NjU4MTAzODIkbzEkZzAkDE3NjU4MTAzODIkaJYwJGwJGw [in German].
10. Jetzt lebe ich erst recht volle Pulle. Interview mit Michèle Bowley. [Now I really live life to the fullest. Interview with Michèle Bowley]. URL: <https://www.krebsliga.ch/ueber-krebs/meine-geschichte-mit-krebs/jetzt-lebe-ich-erst-recht>

volle-pulle?_gl=1*57xvjp*_up*MQ..*_ga*NjMwNDAzNTU2LjE3NjU4MTAzODI.*_ga_7ETTSSGFK4*czE3NjU4MTAzODIkbzEkZzAkdDE3NjU4MTAzODIkajYwJGwwJGgw [in German].

11. Ich habe vor nichts mehr Angst im Leben. Interview mit Susanne Kranz. [I am no longer afraid of anything in life. Interview with Susanne Kranz]. URL: <https://menschen-mit-krebs.de/8339-ich-habe-vor-nichts-mehr-angst-im-leben/> [in German].

12. Ich kämpfe für das Leben und nicht gegen den Krebs. Interview mit Nadja Will. [I fight for life, not against cancer. Interview with Nadja Will]. URL: <https://menschen-mit-krebs.de/3483-ich-kaempfe-fuer-das-leben-und-nicht-gegen-den-krebs/> [in German].

13. „Wer kann besser über die Lebenserfahrung Krebs berichten, als die, die unmittelbar davon betroffen sind?“ Interview mit Nicole Kulthau. [“Who can speak better about the life experience of cancer than those who are directly affected by it?” Interview with Nicole Kulthau]. URL: https://www.dekade-gegen-krebs.de/de/patientenbeteiligung/aus-patientensicht/_documents/nicole-kulthau.html?nn=473478 [in German].

Дата першого надходження рукопису до видання: 18.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 19.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025